

Att ständigt komma tillbaka

[070208] För drygt tjugo år sedan var Sören Larsson min lärare och sedan kollega på det som blev larssons teaterakademi och larssons teater. Sedan sex år tillbaka, efter att vi båda under tio års tid arbetat med att göra teater på varsitt håll, samarbetar vi igen, nu i larssons & ADAS teater på Konstpidemin i Göteborg.

Jag började inte med teater för att få spela roller, jag började med teater för att få slippa dem. På teatern kan jag lägga allt det som jag upprätthåller och kämpar med ute i livet åt sidan och ge mig hän till de ingivelser och upplevelser som finns i mig, bortom vardagen, och som tillvaron här, just nu, initierar. Det finns ett UNDRE liv – ett ANNAT liv – den upptäckten formade min relation till både teatern och livet.

Att få hålla på att om och om igen upptäcka vem jag är, följa mitt begär och lyssna till det mänskliga stämt på det specifika sätt som min kropp, mina förmågor tillåter och att ställa det i samklang med andras kroppar, andras liv: jag har svårt att tänka mig ett mer fullödigt sätt att leva.

Teatern kräver också att jag försöker genomlysa alla roller jag själv och andra bär omkring på, att jag lyssnar till sanningen, lögnerna och självbedrägerierna utifrån en ståndpunkt som ligger bortom min egen, personliga, samtidigt som jag måste omfamna och ta mig själv på djupaste allvar lika väl som med ett stort gapskratt.

Min besatthet har främst handlat om närvaron: att hitta vägar att vara här, NU, i realtid, med alla sinnen vidöppna som spjäll och att lyssna, öppna, undersöka, ensam och tillsammans med kollegor, vänner.

Jag har arbetat mycket ensam – det gör jag fortfarande – jag övar mig och håller på med ord, med sånger, med ansatser, med kroppen, nästan jämt. Detta egna utrymme behöver jag för att kunna lyssna, utan att de yttre sidorna av mig själv, mina gamla vanliga roller, tar över.

Orden och språket har en särskild lockelse: jag älskar språk och ord men drabbades i tjugoårsåldern av en enorm ord- trötthet och kunde inte fortsätta tala och skriva som jag tidigare gjort.

Mötet med den fysiska teatern var befriande: Jag övade upp lyssnandet istället för att tala själv och livet fick betydligt fler dimensioner.

När jag så småningom kom tillbaka till språket och texten så var det med övertygelsen om att orden i sig är ett yttre skal där det gäller att ställa sig i kontakt med också de andra lagren och med ordens kärna för att komma bortom det enbart skramlande, bullriga in till något annat, något mer. Vad detta andra är och hur det samspelar med det som skramlar har jag sedan ägnat mig åt att pröva, undersöka och gestalta i teaterns form, men också att beskriva och samtala kring, inte minst tillsammans med Sören Larsson.

Fia Adler Sandblad, skådespelare, dramatiker, regissör och pedagog. Började sin yrkesbana för snart 30 år sedan på Folkteatern och på Sveriges Radio. Sedan 14 år chef för ADAS musikaliska teater på Konstpidemin i Göteborg, som numera slagits samman med Sören Larssons labb till larsson & ADAS teater, där Fia och Sören är partners.

Vårt nuvarande samarbete föddes ur en gemensam längtan att ställa teaterns mest elementära grunder i centrum för teaterarbetet. Sörens kunskap om det fysiska teaterarbetet och hans säkra öra för skådespelarens inneboende längtan och möjligheter utgör tillsammans med min kunskap om ord, dramaturgi, litteratur och språk och vår gemensamma lust till grundforskningen basen i vårt arbete.

Många frågar vad teatern handlar om: Har teatern ett innehåll som bär ett budskap som är angeläget? Inte minst när det gäller kulturstöd och kulturpolitik så efterfrågas en slags agenda.

Jag tror att teaterspråket i sig är den kraftfullaste handlingen och att denna möjliga kraft kan gå till spillo om vi koncentrerar oss mer på ytan och vad vi säger, än på själva gestaltandet och hur vi säger det. Teaterns sprängkraft ligger i det faktum att det är mänskligt möjligt att låna sig till andra upplevelser och erfarenheter än de som vi förknippar med vår egen person och karaktär. Denna teater, som vågar och kan förmå sig att släppa taget om det kända och ge sig ut i det okända, konkretiserar begreppen demokrati och jämlikhet: det som är botten i mig är botten också i andra, som Gunnar Ekelöf diktade.

Det är det grundläggande människovärdet som teatern i sin mest elementära form – skådespelaren och åskådaren – står upp och ger uttryck för. Denna teater är provocerande för dem som vinner fördelar av att det råder en viss ordning, vissa in- och utskämda hörn och privilegier, men för oss andra är den ett andningshål och en källa, då någonting i oss – hur inkorrekt det än kan tyckas vara och hur mycket det förnekas – genom konsten blir sett och bekräftat.

Visst är historierna viktiga. Berättelserna, perspektiven och den djupverkan som teatern kan åstadkomma genom att bryta så många olika konstformer, sinnesintryck och infallsvinklar mot varandra. Att undersöka teaterns variabler och ändra dem: finna nya möten mellan kostym, scenografi, scenrum, stilar och genrer, med fokus på de yttre strukturerna vilket ger återklang i skådespelarnas och åskådarnas inre. Sören och jag arbetar också med fokus på de inre strukturerna: skådespelarens variabler och ändrar dem: rösten, tyngden, kroppen, rörelsen, intonationen, vilket ger återklang i skådespelarnas relation till det yttre, till världen omkring oss.

Om vi själva genom vårt arbete, genom vår teater kan bidra till att nudda vid något av detta, så kan vi dö lyckliga.

▪ Fia Adler Sandblad